

До
Членовете на Научното жури, сформирани
със Заповед № РД-09-23 от 11.01.2023 г. на
Директора на Института по философия и
социология–Българска академия на науките
(ИФС-БАН) относно провеждането на
конкурс за заемане на академичната
длъжност „професор“ по област на висше
образование 2. “Хуманитарни науки”,
професионално направление 2.3.
“Философия”, научна специалност „Етика
(Етика и регулации)” в ИФС-БАН

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д.ю.н. Георги Петров Пенчев
Юридически факултет на Пловдивския университет “Паисий
Хилендарски”

относно: материалите, представени за участие в конкурс за заемане на академичната длъжност „професор“ в ИФС-БАН по област на висше образование 2. “Хуманитарни науки”, професионално направление 2.3. “Философия”, научна специалност „Етика (Етика и регулации)” за нуждите на секция „Етически изследвания” на ИФС-БАН

Уважаеми членове на Научното жури,

Със Заповед № РД-09-23 от 11.01.2023 г. на Директора на ИФС-БАН съм определен за член на научното жури относно конкурс за заемане на академичната длъжност „професор“ по област на висше образование 2. “Хуманитарни науки”, професионално направление 2.3. “Философия”, научна специалност „Етика (Етика и регулации)” за нуждите на секция „Етически изследвания” на ИФС-БАН, обявен в Държавен вестник” (ДВ), бр. 92 от 18.11.2022 г. Предоставям на Вашето внимание рецензията си, изготвена на основание чл. 29а от Закона за развитието на академичния състав на Република България (ЗРАСРБ – ДВ, бр. 38 от 2010 г., изм. и доп.), чл. 61, ал. 1 от Правилника за прилагане на Закона за развитието на академичния състав на Република България, приет с Постановление на Министерския съвет (ПМС) № 202 от 10.09.2010 г. (ППЗРАСРБ – ДВ, бр. 75 от 2010 г., изм. и доп.) и чл. 6, ал. 1 и чл. 45 от Правилника на ИФС-БАН за условията и реда за придобиване на научни степени и за заемане на академични длъжности (ПИФСБАНУРПНСЗАД - В: Институт по философия и социология [онлайн]. [прегледан 26.12.2022]. Достъпно от: <https://ips->

bas.org/%d0%bd%d0%be%d1%80%d0%bc%d0%b0%d1%82%d0%b8%d0%b2%d0%bd%d0%b8-%d0%b4%d0%be%d0%ba%d1%83%d0%bc%d0%b5%d0%bd%d1%82%d0%b8/.

1. Общо описание на представените материали в конкурса

За участие в конкурса е подал документи само един кандидат – доц. д.н. Стоян Андреас Ставру от ИФС-БАН. Представеният от него комплект материали и документи на хартиен и на електронен носител е в съответствие с чл. 61, ал. 1, т. 3 и 4 и ал. 3 от ППЗРАСРБ и чл. 43, ал. 1 от ПИФСБАНУРПНСЗАД. Той е представил за участие в конкурса 23 публикации, от които: една монография имаща значение на хабилитационен труд - „Обезщетение за неимуществени (морални) вреди в България в контекста на задължителната застраховка „Гражданска отговорност” на автомобилистите”, София, Сиела, 2020, 448 с.; една монография, която е отпечатан защитен дисертационен труд за придобиване на научната степен „доктор на науките” – „Морални измерения на собствеността в екологически контекст (Към обосноваването на една „проприетарна” екология)”, София, БАН-ИФС, 2021, 487 с. и която отклонявам за рецензиране, тъй като тя е била обект на рецензиране при защитата на дисертационния труд; една монография на английски език, публикувана в Нидерландия в съавторство с Велина Тодорова и Димитър Топузов - „International Encyclopaedia of Laws. Family and Succession Law: Republic of Bulgaria. Alphen aan den Rijn (NL), Kluwer International BV, 2019, 326 p., с авторство на Part I, p. 33-78, и Part IV, p. 219-239 и 290-318; едно учебно помагало в съавторство с Румен Неков – „Предизвикай: Съдебната практика! Тълковник: 2019. Гражданска и търговска колегия на ВКС”. София, Сиела, 2020, 224 с., с авторско резюме на съдебните актове №№ 1-5, 7, 10, 11 и 14; 19 статии и студии, от които 10 студии и 9 статии, една от които на английски език в Русия. Видно от представените материали и документи доц. д.н. С. Ставру удовлетворява минималните национални изисквания, както и изискванията на БАН с оглед на допускането му до участие в конкурса.

2. Обща характеристика на научната дейност на кандидата

Доц. д.н. Стоян Ставру е завършил висшето си юридическо образование в Юридическия факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски” (СУ) в 2003 г. В 2010 г. е завършил магистратура по социална и юридическа психология във Философския факултет на СУ. След успешна защита на дисертация в областта на правото в 2009 г. и на философията в 2015 г. придобива 2 образователни и научни степени „доктор” съответно по гражданско и семейно право, от една страна, и по съвременна философия, от друга страна. Той е участвал в редица научни конференции и специализации. От 2014 г. и понастоящем той работи в ИФС-БАН, където последователно заема научните длъжности „асистент”,

главен асистент” и „доцент” (последната в 2018 г.), а в 2021 г. придобива научната степен „доктор на науките”. Автор е на повече от 200 научни публикации.

3. Обща характеристика на учебната дейност на кандидата

Доц. д.н. Стоян Ставру е преподавал различни юридически дисциплини в СУ и Нов български университет, с което активно е участвал в развитието на юридическото образование в нашата страна.

4. Анализ на научните постижения на кандидата в конкурса

4.1. Актуалност, значимост и научни приноси на хабилитационния труд на кандидата в конкурса

Монографията (т.е. хабилитационният труд) „Обезщетение за неимуществени (морални) вреди в България в контекста на задължителната застраховка „Гражданска отговорност” на автомобилистите” на доц. д.н. Стоян Ставру е посветена/н на една важна и недостатъчно изследвана у нас проблематика. Нейната актуалност и значимост е свързана с голямото значение на обезщетението за неимуществени вреди по чл. 52 от Закона за задълженията и договорите (ЗЗД - ДВ, бр. 275 от 1950 г., изм. и доп.) за удовлетворение на пострадалите от пътнотранспортни произшествия и техните роднини и близки. Авторът е демонстрирал много добро познаване на състоянието на разглежданата от него проблематика. Той е използвал голям брой литературни и нормативни източници, както и голямо количество съдебна практика, а това е показател за неговата много добра литературна осведоменост.

В хабилитационния труд, който е в обем на 448 с., са използвани преди всичко сравнителноправният и историкоправният методи на научно изследване. В структурно отношение той се състои от: четири глави, посветени съответно на обезщетяването на неимуществените вреди (глава I, с. 13–179), прегледа на практиката на Върховния касационен съд (ВКС) за периода 2015-2019 г. в разглежданата област (глава II, с. 180-379), прегледа на решенията на Съда на Европейския съюз в разглежданата област (глава III, с. 380–394), изводите и препоръките, свързани с разглежданата правна уредба (глава IV (фактически имаща значението на заключение – б.м.,Г.П.), с. 395-436); списък на използваната литература (с. 437–441); и списък на решенията на ВКС в разглежданата област (с. 442-447).

Научните приноси в изследването са от категорията “обогатяване на съществуващите знания” и се градят не само върху проучването на правната литература, законодателството и съдебната практика, но и на личните виждания на автора по разглежданите проблеми, съпроводени с редица собствени и оригинални изводи и съображения.

Могат да бъдат изтъкнати следните конкретни научни, научно-приложни и практически приноси в хабилитационния труд:

1. оригинално авторско становище за разликата между преценката на съда по справедливост и по вътрешно убеждение за понесените неимуществени вреди (с. 17-20);

2. сполучлива авторска периодизация в 4 периода на прилагането на ЗЗД от 1892 г. по отношение на обезщетяването на неимуществените вреди (с. 20-46) и в 2 периода, но на прилагането на ЗЗД от 1950 г. в тази област (с. 49-66);

3. много добър анализ на съдебната практика по чл. 52 от ЗЗД, 1950 г. (с. 50-66) и на българската правна доктрина в тази насока (с. 66-179);

4. оригинално авторско предложение задължителната застраховка „Гражданска отговорност“ на автомобилистите да обхване всички превозни средства и евентуалните нови участници в движението по пътищата във връзка с новите транспортни технологии (с. 68);

5. сполучливо авторско становище, че държавата не може да претърпява неимуществени („морални“) вреди (с. 99);

6. оригинално авторско становище за паричното обезщетение като „годно“ средство за поправка на неимуществените вреди (с. 101), които трябва да са „действително претърпени“ и „да надхвърлят определена степен“ с оглед на справедливостта (с. 123-124);

7. сполучливо авторско становище, че справедливостта трябва да е „водещ критерий“ по отношение на: а) определянето на размера на обезщетението за неимуществени вреди; б) момента на това определяне; в) кръга от лица, които претендират такова обезщетение (с. 147);

8. много добър авторски анализ на практиката на ВКС (с. 180-379) и на Съда на Европейския съюз (с. 385-394) в разглежданата област;

9. в глава IV, имаща характер на заключение, са направени ценни и полезни изводи от разглежданата правна уредба и предложения за нейното усъвършенстване (с. 395-436).

4.2. Обща оценка на другите публикации на кандидата в конкурса

В другите публикации на кандидата в конкурса фигурират редица оригинални анализи и становища относно разглежданите в тях правни и етични проблеми, които имат приносно значение.

4.2.1. Съавторската монография и съавторското учебно помагало на кандидата в конкурса

Горепосочената съавторска монография, публикувана в Нидерландия на английски език е посветена на българското семейно и наследствено право. В нея С. Ставру сполучливо е анализирал правните проблеми, свързани с гражданството, името, местожителството, наследяването и придобиването на недвижими имоти.

Горепосоченото съавторско учебно помагало има приносно практико-приложно значение. В него С. Ставру много добре е анализирал определени съдебни решения на ВКС с вещноправна насоченост.

4.2.2. Студиите на кандидата в конкурса

За участие в конкурса кандидатът е приложил 10 студии, както следва: „Волеобразуване и волеизявление при юридическите лица”. - Търговско право. София, 2006, № 6, с. 81-103; „Има ли алтернатива запрещението като законодателен подход към недееспособността на физическите лица?” – Правна мисъл. София, 2017, № 2, с. 28-50; “Началото” на човешкото тяло и бременността” – В: Тялото: вариации, спекулации, доктрини. София, Университетско издателство “Св. Климент Охридски”, 2018, с. 333-357; „Вариации на пола в българската съдебна практика“. - Социологически проблеми. София, 2018, № 2, с. 566-588; „Етично завещание - нови измерения на волята в случай на смърт“. - Етически изследвания. София, 2018, бр. 3, кн. II, с. 158-179; „Обещанието 2020: закони за онези, които напускат Омелас“. – Социологически проблеми. София, 2019, № 1, с. 115-139; „Диви” вируси и хора без край“. - Хетеродоксия. София, 2020, № 1-2, с. 421-446; „Космически ценности и право: морално-религиозни измерения на срещата с извънземния живот“ – В: Научни четения на тема "Право и религия". София, Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, 2021, с. 222-244; „Въглеродната” етика: идва ли страшният климатичен съд?“ – В: Новите предизвикателства пред Европейския съюз и България. София, Балкански институт за стратегически прогнози и управление на риска, 2022, с. 75-95; и „Страшният съд над текста в правото (два “литературни” вектора към добрия съдия и успешния прокурор)” – В: Битие и присъствие. Сборник в памет на доцент д-р Стоян Асенов. София, Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, 2022, с. 134-157.

В студията „Волеобразуване и волеизявление при юридическите лица” като научен принос може да се посочи анализът на правната същност на юридическото лице (с. 81-85) и форимрането на волята на юридическото лице (с. 85-103).

В студията „Има ли алтернатива запрещението като законодателен подход към недееспособността на физическите лица?” с научно-практическо приносно значение е анализът на връзката между недееспособността и идентичността (с. 31-40) и предлаганата възможна алтернатива (с. 41-50).

В студията “Началото” на човешкото тяло и бременността” като научен принос може да се посочи анализът на два случая, при които човешкото тяло е живо, но не е признато за правен субект, а именно човешкият зародиш и живото човешко тяло след констатирана мозъчна смърт на бременна жена (с. 339-355).

В студията „Вариации на пола в българската съдебна практика“ с научно-практическо приносно значение е анализът на българската съдебна практика относно смяната на пола (с. 572-582).

В студията „Етично завещание - нови измерения на волята в случай на смърт“ като научен принос може да се посочи анализът на съотношението между имущественото и етичното завещание (с. 167-176).

В студията „Обещанието 2020: закони за онези, които напускат Омелас“ с научно-практическо приносно значение е анализът на ниската, според автора, ефективност на действащото българско законодателство за защита на хората с увреждания (с. 116-135).

В студията „Диви“ вируси и хора без край“ като научен принос може да се посочи авторската критика на понятието „диво“ (с. 422-424) и анализът на вируса като форма на паразит (с. 426-428), както и на биологичната безопасност (с. 431-442).

В студията „Космически ценности и право: морално-религиозни измерения на срещата с извънземния живот“ с научно-практическо приносно значение е анализът на т.нар. „Договор за космоса“ от 1967 г. и „Договор за Луната“ от 1979 г. (с. 226-229), както и на съотношението „космическо право – метаправо“ (с. 241-244).

В студията „Въглеродната“ етика: идва ли страшният климатичен съд?“ като научен принос може да се посочи идеята на автора за въглеродната неутралност като „съюз между икономиката и етиката“ (с. 83-89).

В студията „Страшният съд над текста в правото (два „литературни“ вектора към добрия съдия и успешния прокурор)“ с научно-практическо приносно значение е анализът на тълкувателното решение на ВКС и ролята на „добрия съдия“ (с. 139-143) и ролята на „добрия прокурор“ в наказателния процес (с. 155-157).

4.2.3. Статиите на кандидата в конкурса

За участие в конкурса доц. д.н. С. Ставру е приложил 9 статии, както следва: „Електронни лица – нови “употреби” на правосубектността“ – В: Научни четения на тема „Правни норми и правни принципи“. София, Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, 2017, с. 494-510; „Нашата памет е нашата крепост: биологична и дигитална памет в битка за субекта!“ - Етически изследвания. София, 2019, № 1, с. 51-61; „Administrative law, the problem of “will” and do we get the rights wrong“. - Ноосферные исследования. Иваново (Русия), 2020, № 2, с. 12-28; „Роботът – новият “Друг” в междините на правото“ – В: Другостта като морално предизвикателство (българският контекст). Велико Търново, Фабер, 2020, с. 249-267; „Да дресиращ облак или как “облачето бяло” се превърна в урагана “Катрина”. - Етически изследвания. София, 2020, бр. 5, кн. 3, с. 178-195; „Вещното право и стоящата на корен дървесина: еко-ресусцитация на „Един институт от областта на вещното право (право на посадения върху чужда земя)“ на Никола Христов Попов, студент през 1901 г.“ – В: Предизвикай правото! [онлайн]. София, 13.06.2021 г., <<https://www.challengingthelaw.com/veshtno-pravo/veshtnoto-pravo-i-stoiashtata-na-koren-darvesina/>>, (достъп: 03.02.2023 г.); „Екологични измерения на негаторния иск по чл. 109 от Закона за собствеността“. - Собственост и право. София, 2021, № 3, с. 5-22; „Да притежаваш ент! Време и собственост“. – Пирон. София, 2021, № 21, с. 1-17; и „Новият щаб

на управление: грижата и нейната рутина” – В: Измерения на грижата: между личното преживяване, социалните регулации и здравния активизъм. София, Фондация “Медийна демокрация”, 2021, с. 9-14.

В статията „Електронни лица – нови “употреби” на правосубектността“ като научен принос може да се посочи анализът на характеристиките на интелигентните работи (с. 495-499) и обезщетяването на вреди, причинени от интелигентни работи (с. 499-504), вкл. на равнище право на Европейския съюз (с. 508-510).

В статията „Нашата памет е нашата крепост: биологична и дигитална памет в битка за субекта!“ с научно-практическо приносно значение е анализът на биологичната памет (с. 52-54) и на дигиталната памет (с. 54-57).

В статията „Administrative law, the problem of “will” and do we get the rights wrong”, публикувана на английски език в Русия, като научен принос може да се посочи анализът на волята, интереса, мълчаливия отказ и мълчаливото съгласие в административното право (с. 92-94).

В статията „Роботът – новият “Друг” в междините на правото“ с научно-практическо приносно значение е анализът на роботите като „опасни вещи” (с. 250-253) и поставянето за научна дискусия на проблема за правната персонификация на роботите (с. 261.-262).

В статията „Да дресиращ облак или как “облачето бяло” се превърна в урагана “Катрина” като научен принос може да се посочи анализът на урагана като климатичен феномен и обезщетяването на щетите от урагана чрез застрахователен фонд (с. 180-182).

„Вещното право и стоящата на корен дървесина: еко-ресусцитация на „Един институт от областта на вещното право (право на посадения върху чужда земя)“ на Никола Христов Попов, студент през 1901 г.” с научно-практическо приносно значение е анализът на съвременния вещноправен режим на насажденията в чужд недвижим имот в сравнение със старото българско вещно право в тази насока, разгледано в публикуваната статия в 1901 г.

В статията „Екологични измерения на негативния иск по чл. 109 от Закона за собствеността” с научно-практическо приносно значение е анализът на съдебната практика по прилагане на чл. 109 от Закона за собствеността (Изв., бр. 92 от 1951 г., изм. и доп.) в благоустройствен и екологичен контекст (с. 7-22).

В статията „Да притежаваш ент! Време и собственост“ като научен принос може да се посочи анализът на етичните измерения на собствеността, в частност върху горите (с. 13-17).

В статията „Новият щаб на управление: грижата и нейната рутина” като научен принос може да се посочи анализът на етичните и правни измерения на грижите към хората с увреждания (с. 9-12).

5. Отражение на научните публикации на кандидата в българската и чуждестранната литература

Налице е много добро равнище на отражение на научните публикации на доц. д.н. С. Ставру в българската литература. Редица негови научни статии са цитирани в юридически списания, а монографията му „Вещи в природно състояние: собственост и отговорност за вреди в контекста на чл. 50 ЗЗД”, София, Сиела, 2020, 318 с. е обект на рецензиране в две авторитетни научни списания в областта на правната и на философската наука, съответно „Правна мисъл” (бр. 2 от 2020 г.) и „Етически изследвания” (бр. 5, кн. II от 2020 г.).

6. Критични бележки и препоръки

Към хабилитационния труд „Обезщетение за неимуществени (морални) вреди в България в контекста на задължителната застраховка „Гражданска отговорност” на автомобилистите” могат да бъдат отправени и някои критични бележки и препоръки.

6.1. Критични бележки

1. Липсва увод.

2. Допуснати са някои неточности, напр.: а) на с. 27, бел. 34 под линия става дума за II-ро гражданско отделение на ВКС, а не за I-во углавно отделение на ВКС; б) на с. 153, ред 5 става дума за „второто”, а не за „първото” разбиране за обхвата на противоправността.

3. Глава IV трябваше да бъде оформена като заключение и да носи именно такова наименование, а не като самостоятелна глава от съдържанието.

6.2. Препоръки

1. На с. 16, ред 7 вместо думата „разписани”, по-добре беше да се употреби думата „определени”.

2. На с. 20, ред 10 е уместно да се посочи броя и годината на ДВ, където е обнародван ЗЗД от 1892 г.; аналогично на с. 49, ред 8 по отношение на ЗЗД от 1950 г., на с. 69, ред 5 спрямо Кодекса за застраховането от 2015 г. и на с. 152, ред 6 по отношения на Закона за движение по пътищата от 1999 г.

3. На с. 62, редове 30-32 и на с. 63, редове 7-11 е уместно да се посочи броя и датата на „Официален вестник на Европейския съюз”, серия “L”, където са публикувани съответно Директива 2009/103/ЕО и Директива 2012/29/ЕС.

6.3. Оценка на въздействието на критичните бележки и препоръки върху научното значение на хабилитационния труд

Изтъкнатите слабости обаче, не омаловажават значимостта и полезността за теорията и практиката на предложения за рецензиране хабилитационен труд. Той е написан ясно, разбираемо, логично и се чете с интерес. С него се запълва една празнина в правната ни литература в разглежданата област. Посочените критични бележки целят единствено да помогнат автора в случай, че той реши да продължи творческите си усилия по тази проблематика и да публикува второ издание на горепосочената монография.

7. Лични впечатления от кандидата в конкурса

Личните ми впечатления от доц. д.н. Стоян Ставру са много добри. Той притежава необходимите делови (професионални и организационни) и морални качества както за упражняване на научно-изследователската си дейност в ИФС-БАН, така и за преподавателска дейност в юридическите факултети в страната. Към колегите си учени и практикуващи специалисти се стреми да бъде учтив, внимателен и коректен. Същевременно той демонстрира забележителна творческа активност с много на брой публикации в областта на правото и философията, а освен това е създал и поддържа свой Интернет-сайт „Предизвикай правото!“ (<https://www.challengingthelaw.com/>), в който се публикуват интересни и полезни материали за юридическата наука и практика. Освен това смятам, че изтъкнатите приноси в горепосочените научните публикации са лична заслуга на Стоян Ставру. Той коректно е цитирал под линия съответните източници - обстоятелство, което изключва наличието на плагиатство.

8. Заключение

Накрая, въз основа на изложеното по-горе:

1. В заключение заявявам, че доц. д.н. Стоян Андреас Ставру отговаря на изискванията на чл. 29, ал. 1 от ЗРАСРБ, чл. 60, ал. 1 от ППЗРАСРБ и чл. 5, ал. 4 и чл. 43, ал. 1 от ПИФСБАНУРПНСЗАД.

2. Давам, на основание чл. 29б, ал. 2 от ЗРАСРБ, чл. 61, ал. 1 от ППЗРАСРБ и чл. 46, ал. 2, т. 9 от ПИФСБАНУРПНСЗАД положителна оценка на научната и преподавателската дейност на доц. д.н. Стоян Ставру, която ме мотивира към положително заключение за неговия избор на академичната длъжност „професор“.

3. Препоръчвам на Научното жури, на основание чл. 29б, ал. 2 от ЗРАСРБ, чл. 61, ал. 1 от ППЗРАСРБ и чл. 46, ал. 2, т. 9 от ПИФСБАНУРПНСЗАД да изготви доклад с предложение до Научния съвет на ИФС-БАН да избере доц. д.н. Стоян Андреас Ставру на академичната длъжност „професор“ по област на висше образование 2. “Хуманитарни науки”, професионално направление 2.3. “Философия”, научна специалност „Етика (Етика и регулации)” за нуждите на секция „Етически изследвания” на ИФС-БАН.

София, 06.02.2023 г.

С уважение: (п)

(Проф. д.ю.н. Георги Пенчев)